

Lapin Kansa 11.9.2006

Perustuslakivaliokunta ja saamelaiset

Eduskunnan perustuslakivaliokunta vieraili Lapissa tällä viikolla tutustumassa saamelaisalueen maaoikeuskysymyksiin. Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä ottanut kantaa saamelaisten oikeuksista silloin kun on käsitelty eduskunnassa lakiesityksiä kalastamisesta pohjoisella vesialueella ja vesipiirirajankäynnistä Inarissa, Utsjoella ja Enontekiöllä, lakiesitystä poronhoitolaista, metsästyslaista, erämaalaista, lakiesitystä saamelaiskäräjistä ja kansallispuistoista jne.

Perustuslakivaliokunnan kannanotot ovat linjanneet hyvin merkittävässä määrin sitä keskustelua, mitä nyt parhaillaan käydään saamelaisten ja lappalaisten oikeuksista. Mikä sitten on tämä eduskunnan kenties merkittävin valiokunta? Perustuslakivaliokunta on meidän parlamentaarisen järjestelmän alkuajoista lähtien ollut eräs eduskunnan arvostetuimpia elimiä. Sen työ on vuosikymmenien varrella noussut keskeiseksi lakien tulkinnassa ja määriteltäessä miten kussakin tapauksessa on meneteltävä perusoikeus ja omaisuudensuojakysymyksissä.

Perustuslakivaliokunnan jäseniksi on valittu eri puolueista johtavia edustajia, yleensä juridisen asiantuntemuksen omaavia henkilöitä. Sen puheenjohtajien ja jäsenten joukossa on ollut monia valtiomiehiä, joista mainittakoon edesmenneet presidentit Ståhlberg, Svinhufvud, Kallio ja Kekkonen. Nykyisistä ja entisistä poliitikoista voisi mainita Sauli Niinistö, Hannele Pokka ja Ville Itälä.

Perustuslakivaliokunnan asema ja tehtävä Suomessa on sen vuoksi keskeinen, koska meillä ei ole valtio-oikeudellista tuomioistuinta kuten monissa muissa parlamentaarisisissa maissa. Juuri sen vuoksi perustuslakivaliokunnan tekemät kannanotot muodostavat perustan eduskunnan säätämien lakien käytännön tulkinnalle. Valtiopäiväjärjestys määrää mitkä lait on säädettävä ns. vaikeutetussa järjestyksessä ja mitkä taas yksinkertaisessa järjestyksessä. Yleensä ottaen käytäntö on sellainen, että eduskunta pyytää tämän luontoisista esityksistä perustuslakivaliokunnan lausunnon. Näihin valiokunnan lausuntoihin eduskunta on sitten yhtynyt.

Mielestäni valiokunnan tulkinnat ns. saamelaisten oikeuksista ovat olleet johdonmukaisia ja selkeitä. Vaikka saamelaiskäräjien johto onkin tulkinnut perustuslakivaliokunnan lausuntoja siten, että kaikki saamelaiselinkeinoja koskevat lait olisi kirjoitettava siten, että saamelaisilla olisi muut poissulkeva oikeus harjoittaa ns. lappalaiselinkeinoja, tällaiseen tulkintaan ei kuitenkaan löydy oikeushistoriallisista faktoista tukea.

Perustuslakivaliokunta on tunnustanut maanomistajille sekä paikalliselle väestölle omaisuudensuojaa nauttivat oikeudet metsästykseseen ja kalastukseen. Sen sijaan poronhoidon asema valtiosääntöoikeudellisesti on epäselvä. Perustuslakivaliokunta on tiennyt, että meidän voimassaolevan valtiosääntömme mukaan kiistanalaisten asioiden ratkaiseminen siitä kenellä

on omistusoikeuteen verrattava oikeus entisten lapinkylien maihin ja vesiin ja sekä lappalaiselinkeinoharjoittamiseen kuuluu tuomioistuinelaitoksen ratkaisuvallan piiriin.

Voimassaoleva valtiosääntö siis antaa mahdollisuudet asiakirjanäyttöjen pohjalta lappalaisille ja saamelaisille ajaa tuomioistuimessa oikeuksiaan. Oikeusturvan kannalta pidän erinomaisena sitä, että meidän voimassaoleva valtiosääntö varmistaa sen, ettei pelkin etnopolittisin perustein voida siirtää Lapin alkuperäisväestön - lappalaisten - oikeuksia ilman laillista saantoa esimerkiksi Norjasta ja Ruotsista Suomeen muuttaneiden porosaamelaisten siirtolaisten jälkeläisille.

Jouni Kitti
entinen pitkäaikainen
saamelaisparlamentaarikko